

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تأثیر توجه به مادر در ارتقای معنوی افراد

فاطمه کارگر حاجی آبادی

چکیده

با پیشرفت تکنولوژی و فرد محور شدن جامعه و افراد، پرداختن به موضوع خانواده و اثر روابط خانوادگی در جامعه، در مجامع علمی و اهل فکر، کمرنگ شد. با توجه به اثر مهم خانواده و به ویژه مادران در سرنوشت جامعه ی انسانی، در این نوشتار به صورت اجمالی به موضوع مهم مادری و توجه به نقش آن پرداخته شد و در بحث مادری به موضوعاتی که در اولویت تربیتی قرار دارند همچون حالات روحی مادر، شیردهی و همراهی همیشگی او در تربیت فرزند اشاره شد. در پایان تلاش شد که با اشاراتی به اهمیت جایگاه مادر با توجه به قرآن و احادیث، ضمن یادآوری ارزش این جایگاه، تاثیر آن بر سرنوشت افراد را یادآوری کرده و در نتیجه گیری به موضوع مهم اثر توجه به مادر در ارتقای معنوی افراد پرداختیم.

این مقاله به روش کتابخانه ای (اسنادی) گرد آوری شده است.

کلید واژه: تربیت، توجه، مادر.

نقش مادری، از جمله مهم ترین نقش های انسانی است که از ابتدای خلقت بشر تا کنون مورد توجه همگان بوده است. انسان، از لحظه ای که نطفه اش شکل می گیرد، تا زمانی که مهم ترین اتفاق حیاتی او، یعنی دمیده شدن روح در بدنش رخ می دهد و همه ی مراحل رشدی او تا تبدیل شدنش به یک نوزاد کامل، همه در رحم مادر صورت می گیرد. پس از تولد تا دو سالگی مهم ترین منبع تغذیه ی او شیر مادر است؛ هر چند که امروزه عده ای نسبت به این مهم شبهاتی را ایجاد نموده اند، اما اهمیت توجه به این نقش به دلیل اثر آن بر زندگی افراد از ابتدای تولد تا پایان زندگی بر کسی پوشیده نیست.

در سفارشات دین مبین اسلام، به مسأله ی توجه به مادر بیش از پدر تأکید شده است و هر کجا که احترام به والدین سفارش شده است، با سه بار تأکید از مادر یاد شده است. توجه به مادر به گونه ای در زندگی افراد مؤثر است که در حدیثی از امام رضا (ع) در جلد ۱۵ وسائل الشیعه آمده است نتیجه ی نفرین و عاق وی، خروج از دایره ی بندگی خداوند بر شمرده شده است.

با توجه به هجمه هایی که در عصر حاضر به موضوع خانواده به ویژه جایگاه مادر می شود، به مرور با کلیشه ای نشان دادن این جایگاه، هم بنیان اصلی ترین اجتماع جامعه ی بشری یعنی خانواده را متزلزل کرده اند، و هم از تاثیر مهم مادر، در تربیت صحیح افراد جامعه غافل مانده اند. اگر بتوان این موضوع را به صورت علمی و با استدلال های دقیق همه جانبه مورد بررسی قرار داد، غفلت از این مهم را در میان جامعه کاهش خواهد داد.

از دیر باز تا کنون راجع به این موضوع سفارشات و مکتوبات بسیاری نگارش شده است اما با این عنوان، کتاب و یا مقاله ای پیدا نشده است. از جمله کتاب هایی که پیرامون این موضوع نگاشته شده اند،

کتاب جمال و کمال زن نوشته ی رحمت الله ابراهیمی است که در بخش دهم این کتاب به آیات و روایاتی استناد شده است که در آن ها به لزوم احترام به مادر به خاطر زحمات بسیاری که کشیده است، اشاره شده است. دیگر کتب در این محدوده ی موضوعی کتاب زن در اسلام اثر فریبا علاسوند، همچنین کتاب آسمانی نشان! آسمانی بمان نوشته ی محسن عباسی ولدی می باشند. اکثر مکتوباتی که پیرامون مقام مادر نگاشته شده است، غالباً به جنبه ی عاطفی و روانشناسی موضوع پرداخته اند اما از بحث دینی آن و تأثیر مهمی که توجه به مادر در زندگی معنوی انسان دارد غافل مانده اند.

آنچه که این مقاله را از دیگر آثار پیرامون این موضوع متمایز می کند این است که در این نوشتار، سعی بر آن است که با اشاره ی اجمالی به نقش مهمی که مادر در زندگی هر فرد دارد، مخاطب را به یک نگاه کلی صحیح راجع به این موضوع برساند و پس از آن به موضوع مهم تری تحت عنوان اثر مادر در ارتباط افراد با عالم معنویت، که تا کنون چندان به آن پرداخته نشده است اشاره کند.

نقش مادر در سلامت جسمی فرزند

جمله ی معروفی است که می گوید تربیت فرزند به بیست سال پیش از تولد او بر می گردد. سلامت جسمی یک خانم در سلامت و قوت جسمانی فرزندان او تأثیر مستقیمی دارد.

از جمله معیار های انتخاب همسر، پس از دینداری و اخلاق، عقل و هوش و فضل و دانش است که دارا بودن زن از این ویژگی ها، نه تنها زندگی را برای مرد آسان می کند بلکه بر فرزندان او نیز تأثیر دارد. چرا که زن عاقل بهتر می تواند سلامت فرزندان را مدیریت کرده و فرزندانی اخلاق مدار و موفق تربیت نماید و فرزندان خانواده ای خوش فهم و سالم، خود نیز سالم خواهند بود (امینی، ۱۳۸۷، ۱۰۵)

همچنین قوای جسمی هر انسانی بستگی به دوران جنینی و دو سال اول زندگی او دارد. در دستورات خانوادگی دین اسلام، سفارشات بسیاری برای توجه به آداب نزدیکی کردن و تغذیه پیش از بارداری بانوان شده است. به عنوان نمونه در باب نکاح آمده است: قمر در عقرب نباشد. سنت است در شب تزویج صورت گیرد. همچنین در باب نزدیکی کردن بیان شده است: سفارش به نزدیکی کردن در شب های دوشنبه و سه شنبه. نهی از مجامعت در ایام قمر در عقرب، اول، وسط و آخر ماه قمری و شب های چهارشنبه (اخوت، ۱۳۹۱، ۱۸). در ذیل هر کدام از این دستورات اثر منفی عمل نکردن به آن ها در سلامت جسمی جنین آمده است. به عنوان مثال توصیه امام صادق (ع) به عدم نزدیکی کردن در اول، وسط و آخر ماه قمری. حضرت صادق (ع) فرمود: جماع مکن در اول ماه و میان ماه و آخر ماه که باعث این می شود که فرزند سقط شود و نزدیک است که اگر فرزندی به هم رسد دیوانه باشد یا صرع داشته باشد؛ نمی بینی کسی را که صرع می گیرد اکثر آن است که یا در اول ماه یا در آخر ماه می باشد؟! (مجلسی، ۱۳۹۱، ۹۱).

سفارش دین بر توجه به همسر

زن از آن نظر که پرورش دهنده فرزند در رحم و دامن است، حالات روانی مخصوصی دارد که سخت او را به محبت و عواطف مهرآمیز شوهر به عنوان پدر فرزندش نیازمند می سازد. حتی میزان محبت زن بستگی زیادی دارد به میزان محبت و علاقه مرد به او به عنوان پدر فرزندش و به عنوان عاملی که موجب به وجود آمدن فرزند شده است. (مطهری، ۱۳۸۹، ۴۵۴)

وجوب احسان به پدر و مادر

شکر و ستایش بندگان از خداوند، به دو جهت است:

۱. خداوند انسان را به وجود آورده و خالق اوست.

۲. خداوند انسان را مشمول نعمت های خود قرار داده است.

* احسان به پدر و مادر هم از این دو جهت است:

۱. پدر و مادر سبب و موجب به وجود آمدن فرزند هستند.

۲. آن ها فرزند را تربیت می کنند و برای او فداکاری می کنند. (طباطبایی نسب، ۱۳۹۰، ۱۴۵)

شکر گذاری از زحمات والدین

خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: انسان را نسبت به پدر و مادرش سفارش کردیم. مادرش او را حمل کرد در حالی که ضعیف و ضعیف تر شد و دوران بارداری و شیر دادن فرزند را به مدت دو سال تحمل کرد. (به انسان توصیه کردیم) که سپاس خدا و پدر و مادر را بگوید که بازگشت همه به سوی من است.

مادر، نقطه ی اتصال مستقیم انسان با عالم معنا

از علامه طباطبایی نقلی بیان شده است که به نظر بنده، یکی از مستدل ترین و منطقی ترین دلایلی است که در مورد اهمیت جایگاه مادر و اثر او بر سرنوشت انسان ها ارائه شده است.

بعد معنوی و روحانی هر انسان، از چهار ماهگی دوران جنینی، یعنی زمانی که روح در بدن او دمیده می شود، آغاز می شود؛ یعنی اولین نقطه ی اتصال روح هر انسان با عالم زمینی، در رحم مادر است.

در مسیر رشد روحی و او از بازگشت از زمین به عالم بالا، میان بر ترین و راحت ترین راه، توجه و نزدیکی به همان مبدایی است که سبب مستقیم اتصال ما به زمین بوده است.

رشد روحی افراد، به میزان توجهی که به مادر و جایگاه او دارند، سرعت و کیفیت بیشتری دارد. چرا که اثر نگاهی که مادر به فرزند خود دارد، از هر دستور العمل اخلاقی و عرفانی موثر تر و کاربردی تر است.

نتیجه گیری

این پژوهش به منظور بیان "جایگاه مادر" و "تاثیر توجه به مادر در ارتقای معنوی افراد" نگاشته شد.

موضوع توجه به مادر از آن جهت که اولاً با نگاه به ساختار خلقت جنس زن، و ثانیاً به نقش و جایگاه زن و مادر به عنوان پایگاهی روحی که همه ی اعضای خانواده را مستقیماً تحت تأثیر قرار می دهد، مورد اهمیت است. بنابر این اگر چه در این مقاله به دلیل عنوان مقاله و مشکلات مربوط به کسب منابع در این موضوع، نتوانستیم به صورت جامع به این موضوع بپردازیم، اما به خاطر اهمیت بحث ارتقای معنوی و بهداشت روحی افراد جامعه، در حد توان به این موضوع پرداختیم و به نظر می رسد که پرداختن به چنین موضوعی می تواند مورد توجه اهل تحقیق و فکر قرار گیرد.

موضوع تربیت بر هیچکس پوشیده نیست و همگان چه عامی و چه اهل علم، به اهمیت آن آگاهند و در این بین تربیت خانوادگی از جایگاه ویژه ای برخوردار است و عدم توجه به آن نتایج تلخی را در جوامع بشری برجای گذاشته است. بنا بر آنچه که در این نوشتار آمد، توجه به مادر به معنای واقعی چه در بعد جسمانی و به خصوص در بعد روحی، تاثیرات عمیقی در تربیت و رشد معنوی و در نتیجه سلامت و شادی افراد خانواده و به تبع آن جامعه، بر جای خواهد گذاشت.

فهرست منابع

*قرآن کریم

(۱) ابراهیمی، رحمت الله، جمال و کمال زن، قم: طلیعه ی نور، چاپ اول، ۱۳۷۸ه.ش.

(۲) احسانی، محمد، نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، قم: دفتر عقل، __، ۱۳۸۷ه.ش.

(۳) اخوت، سید ماجد، راهنمای تربیت فرزند سالم و صالح، کرج: پژوهش اخوت، چاپ اول،

۱۳۹۱ه.ش

(۴) البرقی، احمد بن محمد، المحاسن، قم: مجمع جهانی اهل بیت (ع)، __، ۱۳۷۴ه.ش

(۵) امینی، ابراهیم، انتخاب همسر، تهران: سازمان انجمن اولیا و مربیان، چاپ ششم، ۱۳۸۷ه.ش

(۶) الهندی، المتقی، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، بی جا: موسسه الرساله، __، ۱۴۰۱ه.ق

(۷) حسینی، علی اکبر، اخلاق در خانواده، قم: پارسایان، چاپ پانزدهم، ۱۳۸۵ه.ش

(۸) حر العاملی، محمد بن الحسن، تفصیل وسائل الشیعه، جلد ۱۵، قم: موسسه آل البیت (ع)، چاپ

دوم، ۱۴۱۴ه.ق

(۹) زیبایی نژاد، محمد رضا، جایگاه خانواده و جنسیت در نظام تربیت رسمی، قم: نشر هاجر، چاپ

اول، ۱۳۹۱ه.ش

(۱۰) طباطبایی نسب، سید محمد رضا، آداب زندگی، تهران: نور الائمه، چاپ اول، ۱۳۹۰ه.ش

(۱۱) عباسی ولدی، محسن، آسمانی نشان آسمانی بمان، قم: آیین فطرت، چاپ اول، ۱۳۹۶ه.ش

۱۲) قاسمی، محمد علی، دوران طلایی تربیت، قم: نورالزهرا(س)، چاپ هفتم، ۱۳۹۵.ه.ش

۱۳) مجلسی، محمد باقر، حلیۃ المتقین، قم: ارمان یوسف، چاپ چهارم، ۱۳۹۱.ه.ش

۱۴) مصطفوی، فریده؛ جعفری، فاطمه، زن از منظر اسلام، قم: بوستان کتاب قم، چاپ اول،

۱۳۸۲.ه.ش

۱۵) مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، قم: آل طه(ع)، چاپ اول، ۱۳۸۹.ه.ش

۱۶) میخبر، سیما، ریحانه بهشتی یا فرزند صالح، قم: نور الزهرا(س)، چاپ بیست و یکم، ۱۳۹۳.ه.ش